

Ecoturisme

Clarificació conceptual i reptes de present i de futur a Catalunya

Barcelona, 31 de maig de 2012
Diàlegs Ambientals 2012 · Turisme i sostenibilitat

XAVIER BASORA
x.basora@espaitres.net
 @xavierbasora
www.espaitres.net

Un cop d'ull als principals continguts

1. Els pilars de l'ecoturisme: motivacions, recursos i confusions terminològiques
2. Activitats ecoturístiques i tipus de productes
3. Agents implicats
4. La situació de l'ecoturisme a Catalunya
5. Reptes de present i de futur

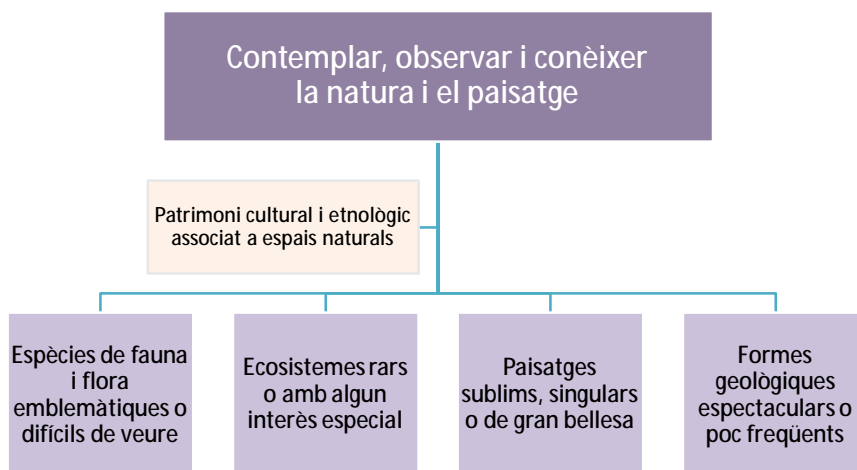
1. Els pilars de l'ecoturisme | Motivacions turístiques habituals

INFINITES... Tot i que les més habituals (i no excloents):

- Desconnectar de la rutina | Descansar/relaxar-se | Divertir-se
- Anar a la platja
- Fer compres
- Conèixer ciutats
- Practicar un esport o una activitat física o de risc
- Estar a l'aire lliure
- Contactar amb zones i poblacions rurals
- Visitar monuments i altres elements / vestigis culturals
- Gastronomia
- Entrar en contacte amb altres cultures (exòtiques, sovint)
- Realitzar una activitat de voluntariat, solidària, formativa o científica

PERÒ, EN DEFINITIVA... Viure experiències

1. Els pilars de l'ecoturisme | La motivació general

1. Els pilars de l'ecoturisme | Recursos naturals que poden ser atractius

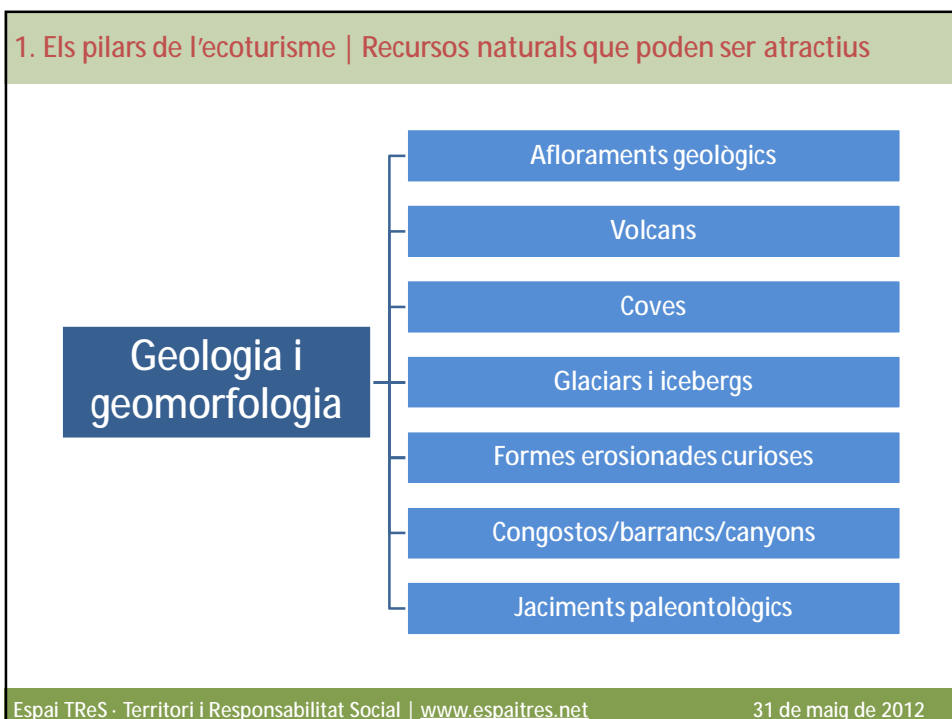
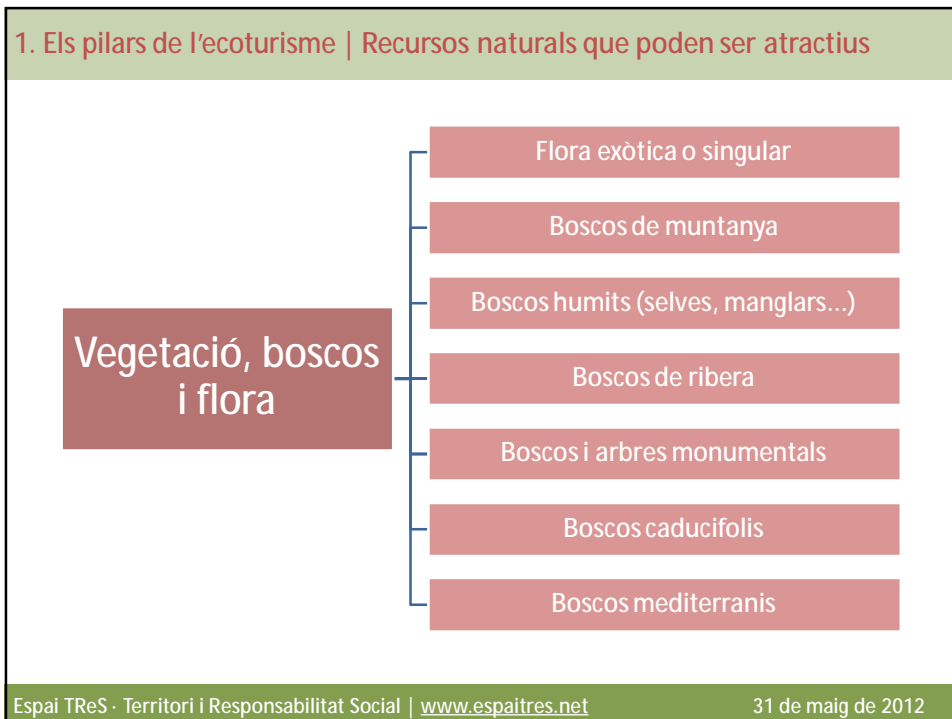
- Fauna salvatge
- Vegetació, boscos i flora
- Geologia i geomorfologia
- Paisatges

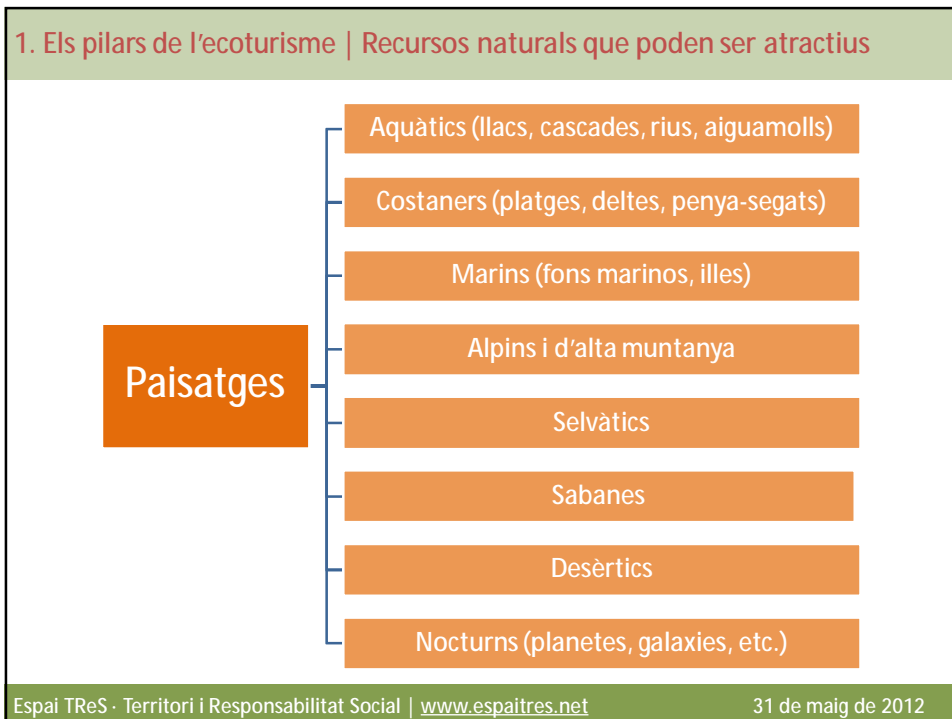
Espai TReS · Territori i Responsabilitat Social | www.espaitres.net 07 de marzo de 2012

1. Els pilars de l'ecoturisme | Recursos naturals que poden ser atractius

- Fauna salvatge
  - Mamífers terrestres
  - Cetacis
  - Ocells
  - Rèptils i amfibis
  - Papallones i altres insectes

Espai TReS · Territori i Responsabilitat Social | www.espaitres.net 31 de maig de 2012

1. Els pilars de l'ecoturisme | Llocs on es practica

Qualsevol espai o paisatge natural

- Amb un cert interès o atractiu
- Amb uns equipaments mínims
- Accessible

Especialment, Espais naturals protegits (ENP) i, sobretot, Parcs Nacionals i Naturals

- Garantia de biodiversitat elevada o singular i paisatges atractius
- Més promocionats (i coneguts)
- En general, bones condicions (serveis, infraestructures, equipaments)
- Amb una regulació per minimitzar l'impacte del turisme

L'ecoturisme comparteix amb altres modalitats turístiques l'escenari on es practica

No tots els turistes que visiten els espais naturals es consideren ecoturistes. De fet, una part important són turistes d'altres modalitats (actiu, rural, religiós...).

1. Els pilars de l'ecoturisme | L'execució: requisits relacionats (1/4)

Inclou elements interpretatius i educatius per informar i conscienciar els turistes sobre la necessitat de conservar la natura, la biodiversitat i el patrimoni cultural associat

- Informació prèvia sobre els valors naturals de les destinacions ecoturístics
- Plafons interpretatius en els llocs naturals que es visiten
- Guies experts acompanyants, que faciliten l'observació i consciencien als turistes sobre els problemes i les necessitats de conservació
- Ecoturistes amb voluntat expressa d'aprenentatge que va més enllà de la simple observació: implicació en programes de recerca del medi natural, etc.

1. Els pilars de l'ecoturisme | L'execució: requisits relacionats (2/4)

Contribueix a conservar el patrimoni natural (i cultural) dels llocs que es visiten

- De manera directa: aportació de recursos econòmics destinats a conservar la natura + Implicació voluntària de l'ecoturista
- De manera indirecta: es descarten altres activitats econòmiques que podrien deteriorar el medi natural + conscienciació dels turistes i la població local > actitud favorable cap a la conservació de la natura

1. Els pilars de l'ecoturisme | L'execució: requisits relacionats (3/4)

Procura minimitzar els impactes negatius sobre l'entorn natural i respecta la cultura i les tradicions locals

- Regulacions diverses que imperen en els espais naturals protegits
- Tècniques diverses per minimitzar l'impacte dels visitants: limitacions del nombre de visites, canalització dels turistes, etc.
- Dirigit sobretot a grups reduïts
- Els equipaments ecoturístics procuren integrar-se al màxim en l'entorn on s'ubiquen
- El desenvolupament turístic respecta les tradicions locals i fins i tot les fomenta i les integra

1. Els pilars de l'ecoturisme | L'execució: requisits relacionats (4/4)

Contribueix a millorar la qualitat de vida de les poblacions locals

- Han de ser empreses petites i de propietat local les que es beneficiïn dels ingressos derivats
- Genera llocs de treball: treballadors d'hotels, guies turístics, venedors d'artesanía, etc.
- Inclou a les poblacions locals en els processos de planificació i presa de decisions de l'ecoturisme
- Creant noves infraestructures per a les poblacions locals: llum, telèfon, connectivitat a Internet, accessos, etc.

1. Els pilars de l'ecoturisme | Confusions conceptuals

És el mateix l'ecoturisme que el *turisme sostenible*?

Es practica l'ecoturisme a Europa, on la natura està molt castigada?

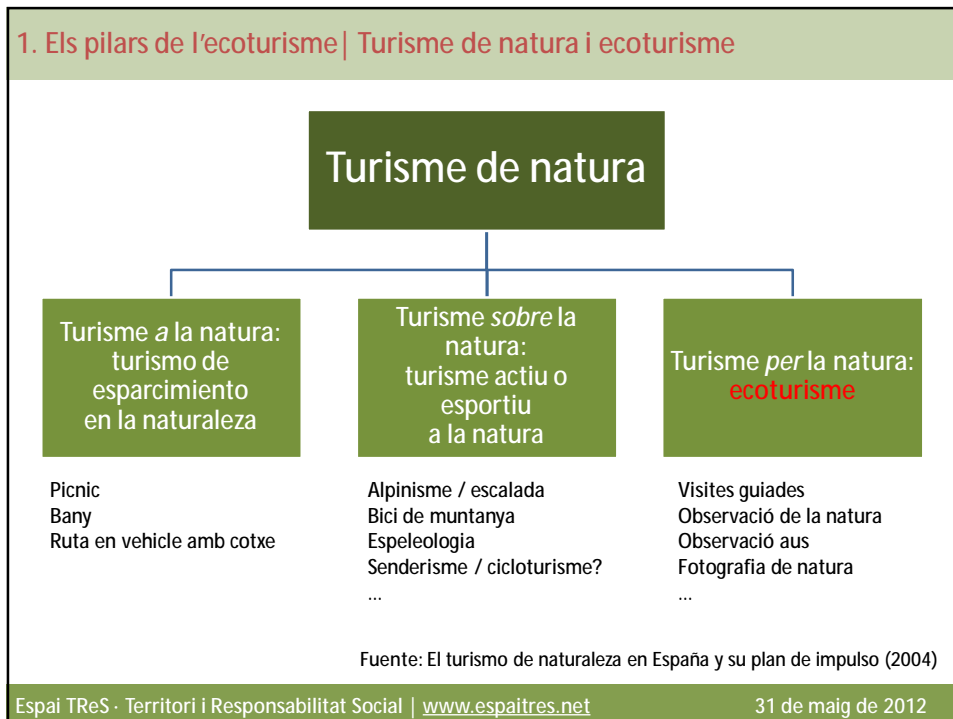
Turisme de natura i ecoturisme, sona semblant

El *turisme actiu* està relacionat amb l'ecoturisme?

Darrerament es parla molt del *turisme responsable*...

1. Els pilars de l'ecoturisme | Turisme de natura i ecoturisme

1. Els pilars de l'ecoturisme | Una forma de turisme sostenible i responsable

TURISME SOSTENIBLE / RESPONSABLE	ECOTURISME
<ul style="list-style-type: none"> • NO es una modalitat turística • Comporta tot un conjunt de requisits de sostenibilitat i responsabilitat que es poden i s'haurien d'aplicar a qualsevol segment del mercat turístic, i a tots els sectors implicats (allotjaments, transports, activitats, agents de viatge) • Requisits econòmics, socials i ambientals • Si es donessin les condicions adequades, podríem parlar de: <i>turisme rural sostenible/responsable, turisme urbà sostenible/responsable, etc.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Sí és una modalitat turística equivalent a altres com el sol i platja o el turisme rural. • L'únic segment turístic que incorpora en la seva definició els tres tipus de requisits del turisme sostenible • Ha liderat la introducció de pràctiques de sostenibilitat en el sector turístic, i possiblement l'ecoturisme és, ara per ara, la modalitat turística més sostenible

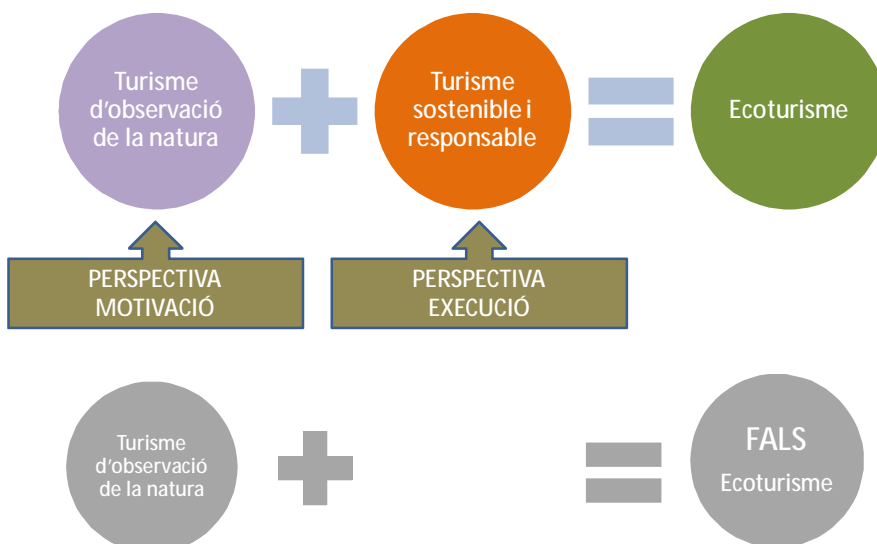
Espai TReS · Territori i Responsabilitat Social | www.espaitres.net 31 de maig de 2012

1. Els pilars de l'ecoturisme | Requisites del turisme sostenible i responsable

TURISME SOSTENIBLE	TURISME RESPONSABLE
<ul style="list-style-type: none"> • Moderació en l'ús de recursos • Control del consum i la quantitat de residus • Manteniment de la diversitat biològica • Planificació acurada del turisme • Suport a l'economia local • Involucrar la població local • Formació específica del personal • Màrqueting responsable • Estímul de la investigació 	<ul style="list-style-type: none"> • Minimitza els impactes negatius des del punt de vista econòmic, ambiental i social • Genera grans beneficis econòmics per a la població local • Involucra a la població local en les decisions • Contribueix positivament a la conservació del patrimoni natural i cultural • Ofereix experiències més agradables als turistes a través de connexions més significatives amb la població local • Facilita l'accés a persones amb mobilitat reduïda • Té en compte els aspectes culturals ja que promou el respecte entre turistes i amfitrions i contribueix a l'orgull i la confiança local

Fuentes: De las Heras, M. (2004); Declaración de Ciudad del Cabo (2002)

1. Els pilars de l'ecoturisme | La fórmula final (i la falsa fórmula)

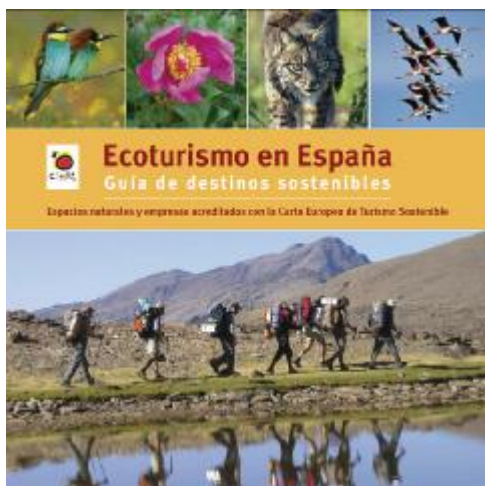

1. Els pilars de l'ecoturisme | Vies (voluntàries) per acreditar els requisits

ENP (Ens gestors)	Empreses d'activitats ecoturístiques	Allotjaments	Agències de viatge i touoperadores
<ul style="list-style-type: none"> • CETS (1ª fase) • PAN Parks (WWF, Europa, 10 ENP) • Sistema Q de Calidad Turística para el uso público de ENP (Instituto para la Calidad Turística Española, 28 ENP) 	<ul style="list-style-type: none"> • CETS (2ª fase) • <i>Marca Parque Natural de Andalucía</i> • Distintivo de garantía de calidad ambiental (Generalitat-CAT) • Y moltes altres... 	<ul style="list-style-type: none"> • CETS (2ª fase) • Ceres Ecotur (basat en sist. de qualitat ecològica europeu ECEAT) • <i>Marca Parque Natural de Andalucía</i> • Distintiu de garantía de calidad ambiental (Generalitat-CAT) • Etiqueta ecològica europea 	<ul style="list-style-type: none"> • CETS (3ª fase, pendent) • Green Globe • Y moltes altres...

CETS: Carta Europea de Turisme Sostenible en Espais Naturals Protegits (otorgada per EUROPARC)

1. Els pilars de l'ecoturisme | La situació de la CETS a Espanya (2011)

- 75 ENP acreditats a Europa
- 36 ENP acreditats a Espanya
- 20 ENP han començat la 2ª fase (acreditació de les empreses turístiques)
- 260 empreses turístiques implicades (allotjaments, serveis, restauració, activitats complementàries...).

CETS: Carta Europea de Turisme Sostenible en Espais Naturals Protegits (dades actualitzades a juliol 2011)

Un cop d'ull als principals continguts

1. Els pilars de l'ecoturisme: motivacions, recursos i confusions terminològiques
2. **Activitats ecoturístiques i tipus de productes**
3. Agents implicats
4. La situació de l'ecoturisme a Catalunya
5. Reptes de present i de futur

2. Activitats ecoturístiques | Grans tipologies

Centrades principalment en un tipus de recurs natural (mamífers, ocells, flora...)

Per observar el paisatge i els atractius naturals (i culturals) d'un indret en el seu conjunt

Amb alguna altra intenció específica, a més d'observar la natura

Requereixen un esforç físic variable o unes habilitats específiques (per la qual cosa s'associen al turisme actiu)

2. Activitats ecoturístiques | Observar mamífers terrestres

Observar mamífers terrestres
(turisme de fauna)

Espècies emblemàtiques i "humanes", amb un gran poder d'atracció

De dimensions mitjanes i grans

Comportaments i períodes vitals: aparellament, caça (felins), lluita (cabres), migracions (nyus), zel, brama (cèrvols), etc.

Variant o complement: seguiment de rastres

Guiada, principalment

2. Activitats ecoturístiques | Observar dofins i balenes

Observar dofins i balenes
(*whale watching*)

Activitat molt popular i atractiva

Amb una embarcació, gairebé sempre motoritzada

Estacional: els cetacis només s'observen en unes èpoques determinades

De vegades incorpora un component científic

Guiada, principalment

2. Activitats ecoturístiques | Observar ocells (turisme ornitològic)

Observar ocells
(turisme ornitològic, *birdwatching*)

Activitat amb un gran nombre d'aficionats al món

Ampli espectre d'espècies (*bimbo!*)

A través de *hides* i miradors

Comportaments i períodes vitals: caça, migracions, canyets, etc.

Guiada o autoguiada

2. Activitats ecoturístiques | Contemplar papallones i insectes

Contemplar papallones i altres insectes vistosos

Més especialitzada

Espècies molt vistoses (papallones, libèl·lules, etc.)

Comportaments i períodes vitals: mimetisme, parades nupcials, migracions (monarca), etc.

Guiada o autoguiada

2. Activitats ecoturístiques | Itineraris de flora o per boscos

Itineraris de flora o per boscos
singulars o espectaculars

Flors vistoses (orquídies),
rars o emblemàtiques
(edelweiss)

Boscos amb un interès
especial, i arbres
monumentals

La tardor, un gran
atractiu

Autoguiada,
principalment (per
boscos) i guiada per a la
flora

2. Activitats ecoturístiques | Itineraris geològics i visites a coves

Itineraris geològics (geoturisme)
i visites a coves

Associada a alguns
atractius molt populars:
coves, volcans, restes de
dinosauris i altres més
desconeguts

Hi ha categories
específiques d'ENP: els
geoparcs (xarxa europea i
xarxa global)

Guiada (per entendre els
processos geològics) i
autoguiada (quan preval
el paisatge)

2. Activitats ecoturístiques | Observació astronòmica

Observació astronòmica

Té lloc de nit
 A la intempèrie o mitjançant telescopis de de gran abast
 Observatoris situats en zones amb escassa o nul·la contaminació lumínica
 Equipaments amb un ús científic associat

2. Activitats ecoturístiques | Grans tipologies

Centrades principalment en un tipus de recurs natural (mamífers, ocells, flora...)

Per observar el paisatge i els atractius naturals (i culturals) d'un indret en el seu conjunt

Amb alguna altra intenció específica, a més d'observar la natura

Requereixen un esforç físic variable o unes habilitats específiques (per la qual cosa s'associen al turisme actiu)

2. Activitats ecoturístiques | Itineraris interpretatius a peu

Itineraris interpretatius a peu
(senderisme interpretatiu)

L'activitat més habitual i estesa

La majoria d'ENP en tenen

Incorporen plafons interpretatius al llarg del seu recorregut

Es completen en una jornada i no solen requerir un gran esforç

Guiats o autoguiats

2. Activitats ecoturístiques | Trajectes panoràmics en tren, telefèric o globus

Trajecte panoràmics en tren,
telefèric, avioneta o globus

Panoràmiques des de les altures

A través de mitjans de transport motoritzats: trens, telefèrics, avionetes, helicòpters, globus aerostàtics, etc.

No comporten cap esforç físic

Es poden complementar amb itineraris a peu

Guiats o autoguiats

2. Activitats ecoturístiques | Trajectes panoràmics en vaixell

Trajectes panoràmics en vaixell per rius (turisme fluvial) o zones litorals

Per contemplar paisatges fluvials, litorals o marins, i altres recursos associats (fauna)

Grups nombrosos

Amb embarcacions de motor adaptades per a l'observació (finestrals, sostres panoràmics)

Guiada, habitualment

2. Activitats ecoturístiques | Grans tipologies

Centrades principalment en un tipus de recurs natural (mamífers, ocells, flora...)

Per observar el paisatge i els atractius naturals (i culturals) d'un indret en el seu conjunt

Amb alguna altra intenció específica, a més d'observar la natura

Requereixen un esforç físic variable o unes habilitats específiques (per la qual cosa s'associen al turisme actiu)

2. Activitats ecoturístiques | Fotografia de natura

Fotografia de natura

Per obtenir imatges d'alta qualitat

Popularitat en augment amb l'auge de les TIC i la fotografia digital

Horaris i recorreguts adaptats per capturar bones imatges

Poden comptar amb equipaments especialitzats (*hides*)

Autoguiada, però també amb l'acompanyament de fotògrafs professionals

2. Activitats ecoturístiques | Camps de voluntariat en espais naturals

Camps de voluntariat en espais naturals

Per contribuir a la conservació de la natura

Tasques de tot tipus: millora de camins, recollida de residus, suport educatiu, etc.

D'1 a 3 setmanes

L'organització proporciona allotjament i manteniment

Promoguts per ONG i equips gestors d'ENP

2. Activitats ecoturístiques | Ecoturisme científic

Ecoturisme científic

Per col·laborar en el desenvolupament del algun estudi científic (var. del voluntariat)

Tasques: suport en l'obtenció de dades (censos, per exemple) i en el tractament posterior

Promoguts per ONG, institucions científiques i centres de recerca

2. Activitats ecoturístiques | Grans tipologies

Centrades principalment en un tipus de recurs natural (mamífers, ocells, flora...)

Per observar el paisatge i els atractius naturals (i culturals) d'un indret en el seu conjunt

Amb alguna altra intenció específica, a més d'observar la natura

Requereixen un esforç físic variable o unes habilitats específiques (per la qual cosa s'associen al turisme actiu)

2. Activitats ecoturístiques | Senderisme i travesses d'alta muntanya

Senderisme i travesses d'alta muntanya

Activitat molt popular (*trekking*), amb rutes "emblemàtiques" per tot el món, també a Espanya i Catalunya

Rutes a peu per etapes (de refugi en refugi), circulars o lineals

Solen comptar amb senyalització pròpia o estàndard (GR)

A alta muntanya requereix forma física i coneixements tècnics

Guiades o autoguiades

2. Activitats ecoturístiques | Senderisme hivernal

Senderisme hivernal (amb raquetes de neu)

Amb raquetes de neu (o esquís de muntanya)

Itineraris d'un dia, o de diversos (travessa hivernal)

De dificultat variable

Activitat vinculada, de vegades, a estacions d'esquí de fons, que ofereixen material i itineraris senyalitzats

Guiades o autoguiades

2. Activitats ecoturístiques | Cicloturisme per paisatges d'interès natural

Cicloturisme per paisatges d'interès natural

Itineraris de diversos dies per etapes (requereixen condició física)

També oferta d'un sol dia vinculada a ENP o a cases rurals

No confondre amb rutes BTT, activitat pròpia de turisme actiu

Variant en auge: vies verdes (per antics trajectes ferroviaris rehabilitats)

Una altra variant: bicicletes elèctriques rurals

2. Activitats ecoturístiques | Turisme eqüestre

Turisme eqüestre por paisatge naturals

Itineraris de diversos dies per etapes (requereixen condició física i habilitats)

També oferta d'un sol dia vinculada a ENP o a cases rurals

Rutes compartides amb el senderisme i cicloturisme

Guiades o autoguiades (segons habilitats del turista)

2. Activitats ecoturístiques | Caiac i piragua per rius i pel litoral

Caiac i piragua per rius i zones del litoral

A bord de caiacs, piragües o canoes

Per rius, llacs, congostos i costes rocoses

De dificultat variable: des d'unes hores a diversos dies

Guiades o autoguiades (segons l'habilitat)

2. Activitats ecoturístiques | Submarinisme i snorkelling per fons marins

Submarinisme i snorkelling per explorar fons marins

Activitat molt popular per l'atractiu dels fons marins i la seva fauna i flora

Snorkelling, apte per a tots els públics

Submarinisme, requereix formació específica (bateig de mar)

Guiada (busseig) i autoguiada (snorkelling)

Bon exemple de fals ecoturisme (en alguns casos)

2. Activitats ecoturístiques | Busseig en llacs d'alta muntanya

Busseig en llacs d'alta muntanya

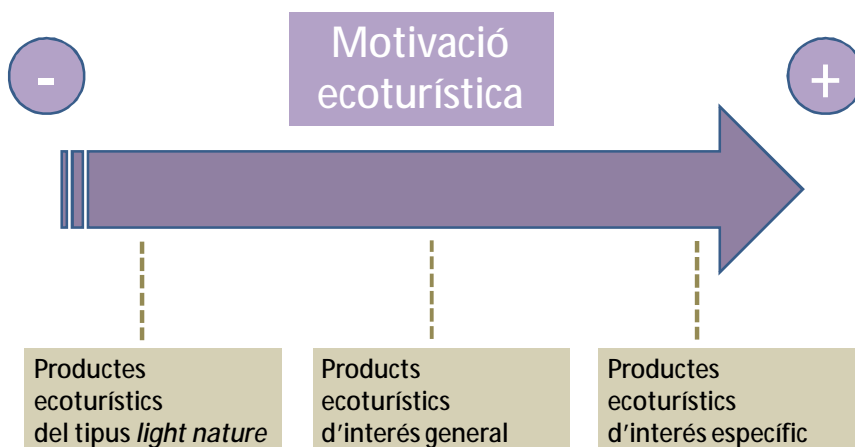
Immersiones en llacs d'alta muntanya i en pantans

Habitual a l'estiu, però també a l'hivern (llacs gelats)

No tan espectacular com el busseig en el mar, encara que atractiu per a submarinistes habituals (canvi de condicions)

Requereix formació específica guiada

2. Activitats ecoturístiques | Tipus de productes segons el públic objectiu

Font: De Juan, J.M. (2004). *Ecoturisme: empresa i productes*. UOC.

2. Activitats ecoturístiques | Productes ecoturístics d'interès específic

Dirigits a un públic amb una elevada motivació, amb elevats coneixements

Bons exemples: els turistes ornitològics i fotògrafs de natura. Però també ecoturistes interessats específicament en felins, en papallones, en volcans, etc.

Solen fer cas omís de la resta d'atractius de la destinació

Disposats a fer desplaçaments llargs i arriscats (però no són turistes d'aventura), i a adaptar-se als costums de les espècies i als ritmes dels fenòmens naturals

Estades no necessàriament llargues

Requereixen uns serveis molt particulars: observatoris, vehicles silenciosos i ben adaptats al terreny, materials informatius específics (guies locals)

Gairebé sempre acompanyats de guies que, més que coneixements, han de saber accedir a l'atractiu en qüestió i permetre un contacte segur i privilegiat

Els espais que visiten no necessiten senyalització informativa

2. Activitats ecoturístiques | Productes ecoturístics d'interès general

Dirigits a un públic interessat en la fauna, la flora, el paisatge i la població local i la seva cultura, i amb uns coneixements mínims sobre recursos naturals

Atret pels recursos i els espais naturals més mitificats

Grups més nombrosos (encara que no massificats) que en els productes d'interès especialitzat

Productes més estàndards, i amb un cost operatiu menor perquè no es requereixen recursos humans tant especialitzats ni amb una logística complexa > Productes oferts per moltes empreses

Oferta que es genera al voltant d'un ENP emblemàtic i divers

Un públic que sol utilitzar la informació i la interpretació (materials, equipaments, etc.) que els espais naturals posen a disposició dels visitants

Un públic que sol conformar-se amb els itineraris més populars o previstos pels ENP

Estada als ENP més curta que els ecoturistes específics

Utilitza tot tipus d'allotjaments

2. Activitats ecoturístiques | Productes ecoturístics tipus *light nature*

Dirigits a un públic amb escassa motivació pels recursos naturals (o que tenen una motivació més alta, però amb poc temps per visitar-los amb detall)

Visites de poca profunditat ja que es destina poc temps

El producte ha de tenir escasses dificultats tècniques i esforç mínim. Les empreses han de dissenyar acuradament els itineraris perquè siguin el més senzills possibles

La demanda potencial és tot l'univers de la demanda turística

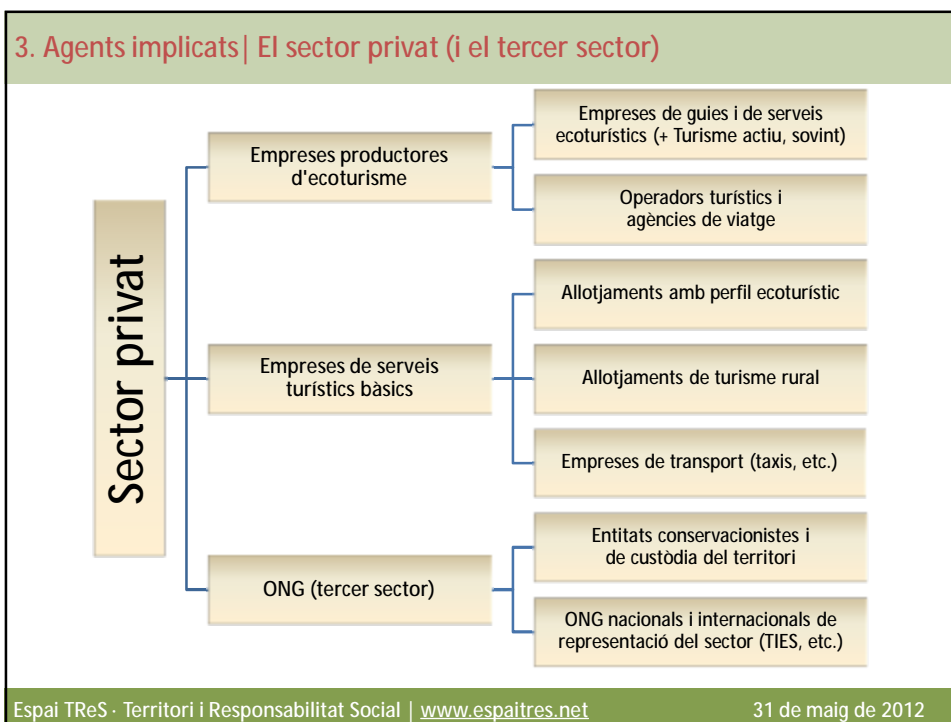
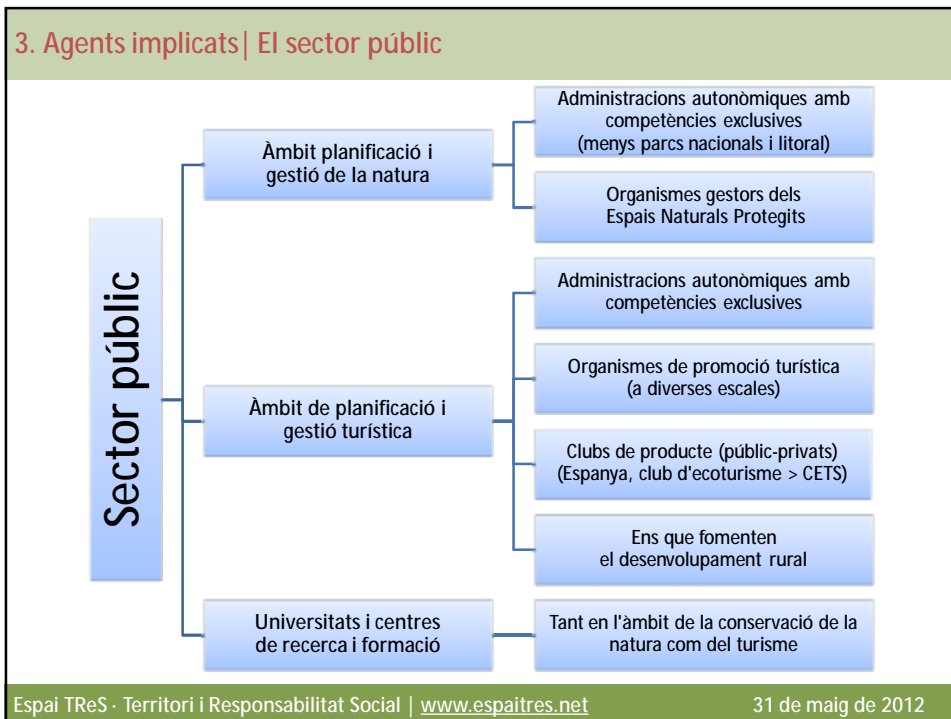
Normalment aquests productes s'ofereixen com una activitat complementària d'altres modalitats turístiques. Ex: turistes de sol i platja que un dia fan una sortida panoràmica amb vaixell o una visita a una zona volcànica propera (Canàries) | O turistes allotjats en una casa rural que demanen activitats curtes i suaus

Són els productes de cost més baix (amb excepcions)

Són productes que poden incomplir alguns dels pilars de l'ecoturisme (massificació, per exemple), pel que en alguns casos corresponen a un fals ecoturisme (mal vistos pels ecologistes, sobretot a les zones litorals)

Un cop d'ull als principals continguts

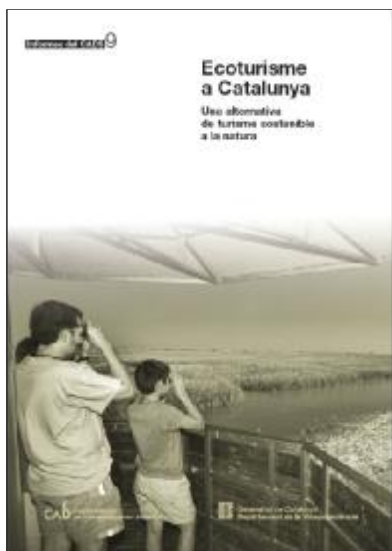
1. Els pilars de l'ecoturisme: motivacions, recursos i confusions terminològiques
2. Activitats ecoturístiques i tipus de productes
3. **Agents implicats**
4. La situació de l'ecoturisme a Catalunya
5. Reptes de present i de futur

Un cop d'ull als principals continguts

1. Els pilars de l'ecoturisme: motivacions, recursos i confusions terminològiques
2. Activitats ecoturístiques i tipus de productes
3. Agents implicats
4. **La situació de l'ecoturisme a Catalunya**
5. Reptes de present i de futur

4. La situació de l'ecoturisme a Catalunya | Un estudi que segueix vigent

Objectius de l'estudi (2009)

- Clarificar les bases conceptuals de l'ecoturisme i difondre-les per evitar confusions
- Aproximar el grau de desenvolupament de l'ecoturisme a Catalunya a partir de les activitats ecoturístiques que es duen a terme i de la promoció institucional
- Diagnosticar, a partir d'un debat entre els principals agents implicats, la situació actual de l'ecoturisme a Catalunya i els reptes de futur
- Apuntar idees i propostes que serveixin de guia per definir les actuacions futures de desenvolupament de l'ecoturisme a Catalunya

4. La situació de l'ecoturisme a Catalunya | El debat conceptual

El debat conceptual: necessitat de resoldre la confusió i apostar per un terme inequívoc

- El terme ecoturisme s'utilitza a Catalunya sobretot pel món acadèmic i diverses entitats conservacionistes. En canvi, les administracions públiques l'utilitzen poc.
- Terme confús: es confon l'ecoturisme amb el turisme rural i el turisme actiu. També es confon amb el *turisme sostenible*.
- Genera confusions, tant a les empreses turístiques que l'utilitzen, els organismes promotors, com als mateixos turistes. Per tant, cal resoldre aquesta confusió terminològica per promoure amb èxit aquesta modalitat.
- Tot i la necessitat de diferenciació conceptual vers altres modalitats turístiques, cal recalcar la relació de complementarietat que s'ha d'establir entre l'ecoturisme i aquestes altres modalitats. Paquets multiactivitats per a la franja més àmplia de la demanda.

4. La situació de l'ecoturisme a Catalunya | Recursos ecoturístics

Recursos ecoturístics: un potencial encara per aprofitar

- Una gran diversitat del patrimoni natural i paisatgístic que, a més, es concentra en un àmbit territorial relativament petit.
- Un altre plus: les condicions climàtiques per a la pràctica de l'ecoturisme, òptimes durant pràcticament tot l'any.
- A escala local, els possibles promotors de l'ecoturisme (administracions, empreses privades) no sempre coneixen amb detall el potencial d'aquests recursos, o bé no el valoren prou
- Dels recursos ecoturístics vinculats als animals salvatges, els ocells són els que tenen un atractiu més elevat a Catalunya. Però el país també disposa de mamífers terrestres i cetacis, flora alpina i orquídiades, papallones, un patrimoni geològic excepcional, boscos propis de climes freds i mediterranis, i paisatges molt diversos.
- Una bona oportunitat: extensos territoris despoblats en procés de naturalització, amb una activitat econòmica molt baixa. Exs: Prepirineus, Guàrdies, Ports, etc.

4. La situació de l'ecoturisme a Catalunya | Equipaments i infraestructures

Equipaments i infraestructures de suport

- Infraestructura turística potent: oferta d'allotjaments rurals àmplia (amb variacions geog.) i xarxa de camins extensa (i infrautilitzada).
- Xarxa extensa de vies de comunicació per carretera (excessiva en alguns indrets, pels impactes ambientals i paisatgístics que genera); en canvi, la xarxa de transport col·lectiu i públic per accedir als espais naturals o a poblacions properes és insuficient.
- Xarxa àmplia de senders i itineraris, que va en augment.
- La senyalització dels senders no és òptima, per defecte de senyals, per excés o per manca de coordinació entre els actors implicats.
- Falten infraestructures destinades a l'observació de la fauna (com ara casetes de guaita per observar mamífers); la gran majoria es concentren en zones humides i destinades a ocells.
- La interpretació al terreny mateix (plafons explicatius) és escassa, sovint només en català, amb poc manteniment i vandalisme. La tecnologia mòbil obre oportunitats.

4. La situació de l'ecoturisme a Catalunya | Una demanda creixent

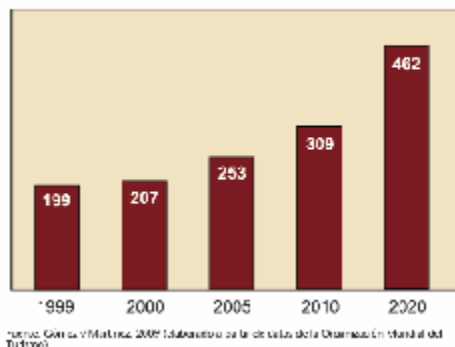
Una demanda creixent

- La demanda de productes ecoturístics està augmentant a totes les escales, sobretot en l'àmbit internacional, la qual cosa augura bones oportunitats.
- Els turistes europeus, per la proximitat, constitueixen el mercat potencial més ampli. Segons un informe de la Comissió Europea (2002), per a un 50% d'europeus el paisatge és el criteri més rellevant a l'hora d'escollir destí turístic. Així mateix, també cal considerar altres mercats internacionals com el nord-americà o l'australià, amb una gran afició per la natura.
- Gran demanda de turisme ornitològic (i poder adquisitiu alt): 2,8 milions d'aficionats a UK, i 46 milions als EUA. I associats: 4 milions a Europa (2009), dels que més d'1 milió són de UK (RSPB). Als EUA, 600.000 associats. A Espanya, 12.000 socis té SEO/BirdLife.
- Un altre mercat important és el català i l'espanyol, tot i que el potencial és menor ja que la demanda no és tan elevada com en el cas dels mercats internacionals.

4. La situació de l'ecoturisme a Catalunya | Demanda al món

- Segons la OMT, l'any 2020 l'ecoturisme seria el sector turístic amb més creixement i podria significar en torn al 30% del moviment turístic mundial.
- Segons dades de la OMT i la TIES, l'ecoturisme és "el sector de creixement més ràpid a la indústria més gran del món" (creix tres vegades més depressa que altres segments del sector turístic), amb exportacions anuals de fins a 100.000 milions US\$.

Figura 2. Previsiones de creixement del ecoturisme en el mundo
Ecoturismo en el Mundo
UM: Millones (1999-2020)

4. La situació de l'ecoturisme a Catalunya | Oferta diversa i poc consolidada

Una oferta diversa però desconeguda i poc consolidada

- Una gran diversitat d'activitats ecoturístiques (en més o menys mesura), encara que no es promoguin ni es coneguin com a tals. Repartides per bona part del territori i practicables tot l'any atenent a les limitacions biològiques.
- L'oferta ecoturística catalana és desconeguda, dispersa i, en alguns casos, de baixa qualitat. El grau de desenvolupament, consolidació i promoció també és molt variable.
- Les activitats més consolidades i promocionades són els itineraris per espais naturals i paisatges d'interès, el senderisme i cicloturisme, i el turisme ornitològic.
- L'experiència turística de Catalunya i l'oferta existent aconsellen que els productes ecoturístics es complementin amb els d'altres modalitats turístiques que es duen a terme al mateix lloc o en espais propers.

4. La situació de l'ecoturisme a Catalunya | Promoció i comercialització

Promoció i comercialització: el gran repte pendent

- La comercialització i promoció efectives dels productes ecoturístics és un dels grans reptes pendents, tant per part dels organismes promotors com de les empreses de serveis.
- S'aposta per aquesta modalitat? Segons alguns agents, la predisposició de les administracions públiques (també les locals) a promoure aquesta modalitat sembla bona i, juntament amb el sector privat, els agents hi veuen possibilitats i consideren que és un bon moment. En canvi, altres agents consideren que la promoció i comercialització actuals és insuficient, i això s'explica perquè els sectors públic i privat no s'acaben de creure l'ecoturisme, el desconeixen o bé ignoren el valor dels recursos naturals.
- Existeixen iniciatives territorials de promoció conjunta i clubs de producte (CTAN-CAT, CTNA- CCGG), però encara incipients, amb pocs recursos, o no especialitzats en ecoturisme. No existeix una estratègia conjunta a escala catalana per l'ecoturisme.

4. La situació de l'ecoturisme a Catalunya | Agents implicats

Agents implicats

- Les empreses catalanes que ofereixen activitats ecoturístiques són petites, tenen poc suport institucional i en la majoria de casos no poden subsistir únicament oferint productes ecoturístics.
- En algunes zones del país amb un potencial de recursos ecoturístics elevats hi manca esperit emprenedor per crear empreses ecot.
- Escassetat de guies especialitzats en ecoturisme. Manca una formació especialitzada i una regulació específica.
- Diversos espais naturals protegits del país preveuen la pràctica de l'ecoturisme (tot i que no l'anomenen així) i fins i tot el promouen per mitjà d'instruments de planificació i gestió coordinada com les CETS. Malgrat això, no disposen de prou recursos econòmics i humans per a la gestió de l'ús públic i la promoció turística.
- Manca de coordinació entre els agents implicats en l'ecoturisme a escala catalana. Per exemple, poca comunicació entre les administracions amb competències sobre turisme i les que tenen competències en conservació de la natura.

Un cop d'ull als principals continguts

1. Els pilars de l'ecoturisme: motivacions, recursos i confusions terminològiques
2. Activitats ecoturístiques i tipus de productes
3. Agents implicats
4. La situació de l'ecoturisme a Catalunya
5. Reptes de present i de futur

5. Reptes de present i de futur | Comuns amb el turisme d'interior

Reptes comuns amb totes les modalitats de turisme d'interior

- Molt recurs, però poc producte. Necessitat de rendibilitzar les inversions públiques, que han estat molt elevades en els últims anys.
- Invertir des de l'òptica de la demanda, i no de l'oferta. El nostre objectiu és atraure persones (de diferents tipus, segmentar) i que ens escollin entre un ampli ventall de destinacions. I un cop atrets, que gastin i que quedin contentes.
- Cal crear autèntics productes turístics (pensant en tots els serveis necessaris) i de qualitat + posterior comercialització. Aconseguir que més agències de viatges comercialitzin productes turístics d'interior.
- Aglutinar l'oferta turística i comercialitzar-la, sovint molt dispersa i fragmentada. Comencen a haver-hi iniciatives públiques a escala comarcal (Garrotxa, Berguedà) i regional, i privada (Terra Desperta).
- Professionalitat: cal comercialització, però una execució de qualitat.
- Més col·laboració entre privats, i amb el suport de l'adm. pública.

5. Reptes de present i de futur | Centrats en l'ecoturisme (una selecció)

Reptes per a l'ecoturisme

- Garantir l'aplicació dels principis de l'ecoturisme en la planificació i l'execució de l'activitat.
- Posicionar internacionalment Catalunya com un destí on també s'hi pot practicar l'ecoturisme (o el nom que es triï). Idees no en falten: una autèntica web de promoció i comercialització turística amb TOTS els espais naturals protegits del país, una web de turisme ornitològic, etc.
- Pensar en productes exclusius i diferencials: reserves forestals visitables amb permisos, grans àrees sense caça per afavorir l'observació de mamífers, etc.
- Establir mecanismes de suport institucional (ajuts, formació, etc.) per a les empreses (noves o existents) que aposten per aquesta modalitat.
- Més divulgació de l'ecoturisme: entre el propi sector turístic (sobretot els allotjaments rurals i les agències de viatge), els organismes promotors, i la població del país.

Espai TReS · Territori i Responsabilitat Social | www.espaitres.net

31 de maig de 2012

Moltes gràcies!
I a gaudir de l'ecoturisme...

Barcelona, 31 de maig de 2012
Diàlegs ambientals 2012
Turisme i sostenibilitat

XAVIER BASORA
x.basora@espaitres.net
 @xavierbasora
www.espaitres.net

ESPAI
TReS
Territori i Responsabilitat Social